

МАКЕДОНСКА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ И УМЕТНОСТИТЕ

- ГОЦЕ ПЕТРЕСКИ
- ДАРКО ЛАЗАРОВ
- ОЛИВЕРА КОСТОСКА

ПАТЕКИТЕ НА ТРАНЗИЦИЈАТА

емпириска анализа
на македонската
и на бугарската економија

- растот
- инвестициите
- економската соработка

MACEDONIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
GOCE PETRESKI • DARKO LAZAROV • OLIVERA KOSTOSKA

PATHWAYS OF TRANSITION

EMPIRICAL ANALYSIS OF MACEDONIAN AND BULGARIAN ECONOMY
GROWTH • INVESTMENT • AND ECONOMIC COOPERATION

**Гоце Петрески
Дарко Лазаров
Оливера Костоска**

ПАТЕКИТЕ НА ТРАНЗИЦИЈАТА

**ЕМПИРИСКА АНАЛИЗА НА МАКЕДОНСКАТА И НА БУГАРСКАТА
ЕКОНОМИЈА**

РАСТОТ, ИНВЕСТИЦИИТЕ И ЕКОНОМСКАТА СОРАБОТКА

MACEDONIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

**GOCE PETRESKI
DARKO LAZAROV
OLIVERA KOSTOSKA**

PATHWAYS OF TRANSITION

**EMPIRICAL ANALYSIS OF THE MACEDONIAN AND
BULGARIAN ECONOMIES: GROWTH, INVESTMENT
AND ECONOMIC COOPERATION**

SKOPJE, 2017

МАКЕДОНСКА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ И УМЕТНОСТИТЕ

**акад. ГОЦЕ ПЕТРЕСКИ
д-р ДАРКО ЛАЗАРОВ
д-р ОЛИВЕРА КОСТОСКА**

ПАТЕКИТЕ НА ТРАНЗИЦИЈАТА

**ЕМПИРИСКА АНАЛИЗА НА МАКЕДОНСКАТА И
НА БУГАРСКАТА ЕКОНОМИЈА
РАСТОТ, ИНВЕСТИЦИИТЕ И ЕКОНОМСКАТА
СОРАБОТКА**

СКОПЈЕ, 2017

Уредник:

академик Таки Фити

Јазична редакција:

Софија Чолаковска-Поповска

Корица

Кочо Фиданоски

Коректура и компјутерска подготовка:

Драгица Топузоска

Печат:

„Винсент графика“ – Скопје

Тираж:

300 примероци

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

338.244.025.88(497.7+497.2)

ПЕТРЕСКИ, Гоце

Патеките на транзицијата : емпириска анализа на македонската и на бугарската економија : растот, инвестициите и економската соработка / Гоце Петрески, Дарко Лазаров, Оливера Костоска. - Скопје : Македонска академија на науките и уметностите, 2017. - 191 стр. : граф. прикази ; 25 см

На стр. 2: Pathways of transition : empirical analysis of the macedonian and bulgarian economies : growth, investment and economic cooperation / Goce Petreski, Darko Lazarov, Olivera Kostoska. - Фусноти кон текстот. - Библиографија: стр. 181-187. - Summary

ISBN 978-608-203-197-2

1. Лазаров, Дарко [автор] 2. Костоска, Оливера [автор]. - I. Petreski, Goce види Петрески, Гоце

а) Земји во транзиција - Економски аспекти - Македонија - Бугарија

б) Економска транзиција

COBISS.MK-ID 103461386

**СТУДИЈАТА Е РАБОТЕНА ВО РАМКИТЕ НА СОРАБОТКАТА МЕЃУ
МАКЕДОНСКАТА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ И УМЕТНОСТИТЕ
И БУГАРСКАТА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ, 2014–2016 г.**

СОДРЖИНА

ВОВЕД	15
1. ЕМПИРИСКИ РЕЗУЛТАТИ ОД АНАЛИЗАТА НА РАСТОТ	17
2. ПРЕГЛЕД НА ТЕОРЕТСКАТА И ЕМПИРИСКАТА ЛИТЕРАТУРА – РАСТОТ И ЕКОНОМСКАТА ТРАНЗИЦИЈА	27
2.1 ЗАБРЗУВАЊЕ НА РАСТОТ	30
2.2 ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА И ЕКОНОМСКИОТ РАСТ	31
3. АНАЛИЗА НА ДЕТЕРМИНАНТИТЕ И ОГРАНИЧУВАЊАТА НА ЕКОНОМСКИОТ РАСТ – ОСВРТ ВРЗ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	33
3.1 ИНСТИТУЦИИТЕ И ДИСТРИБУЦИЈАТА НА МОЌТА	33
3.2 НАДВОРЕШНАТА ТРГОВИЈА И БИЛАНСОТ НА ПЛАЌАЊАТА	34
3.3 МОНЕТАРНАТА ПОЛИТИКА И ФИНАНСИСКИОТ СЕКТОР	36
3.4 ФИСКАЛНАТА ПОЛИТИКА, БУЏЕТСКИ ДЕФИЦИТ И ЈАВЕН ДОЛГ	40
3.5 ИНВЕСТИЦИСКАТА И БИЗНИС-КЛИМА	41
3.6 КОНЦЕНТРАЦИЈАТА НА СОПСТВЕНОСТА, КОРПОРАТИВНО УПРАВУВАЊЕ И КОРПОРАТИВНАТА ЕФИКАСНОСТ	41
3.7 ФИНАНСИСКАТА КРИЗА И РАСТОТ	42
3.8 СПЕЦИФИЧНИ ЕПИЗОДИ НА РАСТОТ ВО ЗЕМЈИТЕ ОД ЕУ И ВО БАЛКАНСКИТЕ ЗЕМЈИ	43
4. ЕЛАБОРАЦИЈА НА МЕТОДОЛОШКАТА РАМКА НА ИСТРАЖУВАЊЕ: ЕМПИРИСКИ МЕТОДИ, ТЕХНИКИ И ПРИСТАПИ	47
4.1 CROSS-COUNTRY ПАНЕЛ-РЕГРЕСИЈА НА РАСТОТ	47
4.2 СМЕТКОВОДСТВО НА РАСТОТ	49
4.3 МЕЃУНАРОДНА КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА (INTERNATIONAL BENCHMARKS)	50
5. СМЕТКОВОДСТВО НА РАСТОТ СПОРЕД ПРОИЗВОДНИОТ, РАСХОДНИОТ И СЕКТОРСКИОТ ПРИСТАП: АНАЛИЗА НА ИЗВОРИТЕ НА РАСТОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И ВО РЕПУБЛИКА БУГАРИЈА	55
5.1 АНАЛИЗА НА ФАКТОРИТЕ (ИЗВОРИТЕ) НА ЕКОНОМСКИ РАСТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И ВО РЕПУБЛИКА БУГАРИЈА ПРЕКУ ПРОИЗВОДСТВЕНИОТ ПРИСТАП	55
5.2 АНАЛИЗА НА ФАКТОРИТЕ (ИЗВОРИТЕ) НА РАСТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И ВО РЕПУБЛИКА БУГАРИЈА ПРЕКУ ПРИСТАПОТ НА ПОБАРУВАЧКА	65
5.3 АНАЛИЗА НА ИЗВОРИТЕ НА РАСТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И ВО РЕПУБЛИКА БУГАРИЈА ПРЕКУ СЕКТОРСКИ ПРИСТАП	71
6. ТРАНСМИСИОНИТЕ МЕХАНИЗМИ И КАНАЛИ НА ПРЕЛЕВАЊЕ НА СВЕТСКАТА ЕКОНОМСКА КРИЗА ВО ЈИЕ СО ПОСЕБЕН ФОКУС НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И РЕПУБЛИКА БУГАРИЈА	77

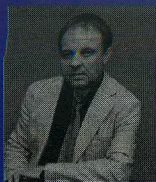
6.1 ВЛИЈАНИЕТО НА СВЕТСКАТА ЕКОНОМСКА КРИЗА ВРЗ ЕКОНОМСКИТЕ ПЕРФОРМАНСИ НА ЗЕМЈИТЕ ОД ЈИЕ СО ПОСЕБЕН ФОКУС НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И РЕПУБЛИКА БУГАРИЈА	77
6.2 АНАЛИЗА НА ТРАНСМИСИОНИТЕ МЕХАНИЗМИ ЗА ПРЕЛЕВАЊЕ НА КРИЗАТА ВО РЕГИОНОТ НА ЈИЕ	79
6.3 ЕКОНОМЕТРИСКО ТЕСТИРАЊЕ НА ТРАНСМИСИОНИТЕ МЕХАНИЗМИ	80
6.4 БАНКАРСКИОТ СЕКТОР И КРЕДИТНИОТ РАСТ	83
6.5 СТРАНСКИ ДИРЕКТНИ ИНВЕСТИЦИИ И ЕКОНОМСКИ РАСТ	85
6.6 ДОЗНАКИТЕ ОД СТРАНСТВО (РЕМИТТАНЦЕС) И ЕКОНОМСКИОТ РАСТ	89
6.7 ИЗВОЗНАТА ПОБАРУВАЧКА И ЕКОНОМСКИ РАСТ	92
7. МАКРОЕКОНОМСКИ ПЕРФОРМАНСИ И ЕКОНОМСКИ РАСТ: КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА ПОМЕЃУ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И РЕПУБЛИКА БУГАРИЈА	97
7.1 ФИСКАЛНАТА ПОЛИТИКА И ЕКОНОМСКИ РАСТ	98
7.2 БИЛАНСОТ НА ПЛАЌАЊЕ И ЕКОНОМСКИОТ РАСТ	103
7.3 ИНФЛАЦИЈАТА И ЕКОНОМСКИОТ РАСТ	107
8. КВАЛИТЕТОТ НА ИНСТИТУЦИИТЕ И ЕКОНОМСКИОТ РАСТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И ВО РЕПУБЛИКА БУГАРИЈА	111
8.1 ИНСТИТУЦИИ, ИНСТИТУЦИОНАЛЕН КАПАЦИТЕТ И ЕКОНОМСКИ РАСТ	113
8.2 СОПСТВЕНИЧКИТЕ ПРАВА КАКО СТОЛБ НА УСПЕШНА ПАЗАРНА ЕКОНОМИЈА И ОСНОВА ЗА ДОЛГОРОЧЕН ЕКОНОМСКИ РАСТ	113
8.3 КОРУПЦИЈАТА КАКО ИНСТИТУЦИОНАЛНО ОГРАНИЧУВАЊЕ НА ЕКОНОМСКИОТ РАСТ	115
9. ТРЕНДОВИ НА СТРАНСКИТЕ ДИРЕКТНИ ИНВЕСТИЦИИ И АНАЛИЗА НА ОДРАЗОТ ВРЗ ПРОДУКТИВНОСТА И КОНКУРЕНТНОСТА: СЛУЧАЈОТ НА МАКЕДОНИЈА	125
10. ТРОШОЦИТЕ ЗА ТРУДОТ И ПРОДУКТИВНОСТА: СЛУЧАЈОТ НА МАКЕДОНИЈА	133
11. ДИНАМИКА И СТРУКТУРА НА ТРГОВИЈАТА: СЛУЧАЈОТ НА МАКЕДОНИЈА	135
12. СТРАНСКИТЕ ДИРЕКТНИ ИНВЕСТИЦИИ, ТРАНСФЕРОТ НА ТЕХНОЛОГИЈА, СТРУКТУРНИТЕ ПРОМЕНИ И РАСТОТ НА ПРОДУКТИВНОСТА: СЛУЧАЈОТ НА БУГАРИЈА	141
12.1 СТРАНСКИТЕ ДИРЕКТНИ ИНВЕСТИЦИИ И ТРАНСФЕРОТ НА ТЕХНОЛОГИЈА	143
12.2 СЕКТОРСКАТА ПРОДУКТИВНОСТ, ВРАБОТЕНОСТА И СТРУКТУРНИТЕ ПРОМЕНИ	147
13. ДИНАМИКА И СТРУКТУРА НА НАДВОРЕШНАТА ТРГОВИЈА НА БУГАРИЈА	151

14. РАЗВОЈОТ НА БИЛАТЕРАЛНИТЕ ОДНОСИ МЕЃУ МАКЕДОНИЈА И БУГАРИЈА	157
ЗАКЛУЧОК	163
SUMMARY	175
ЛИТЕРАТУРА	185

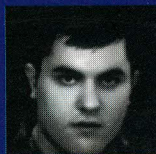
CONTENTS

INTRODUCTION	15
1. EMPIRICAL RESULTS OF THE GROWTH ANALYSIS	17
2. SUMMARY OF THEORETICAL AND EMPIRICAL LITERATURE – ECONOMIC GROWTH AND TRANSITION	27
2.1 ACCELERATION OF GROWTH	30
2.2 GLOBALIZATION AND ECONOMIC GROWTH	31
3. ANALYSIS OF THE DETERMINANTS AND LIMITATIONS OF GROWTH - REFERENCE TO THE REPUBLIC OF MACEDONIA	33
3.1 INSTITUTIONS AND DISTRIBUTION OF POWER	33
3.2 FOREIGN TRADE AND THE BALANCE OF PAYMENTS	34
3.3 MONETARY POLICY AND FINANCIAL SECTOR	36
3.4 FISCAL POLICY, BUDGET DEFICIT AND PUBLIC DEBT	40
3.5 INVESTMENT AND BUSINESS CLIMATE	41
3.6 CONCENTRATION OF OWNERSHIP, CORPORATE MANAGEMENT AND CORPORATE EFFICIENCY	41
3.7 FINANCIAL CRISIS AND GROWTH	42
3.8 SPECIFIC EPISODES OF GROWTH IN THE EU AND BALKAN STATES	43
4. ELABORATION OF THE METHODOLOGICAL RESEARCH FRAMEWORK: EMPIRICAL METHODS, TECHNIQUES AND APPROACHES	47
4.1 CROSS-COUNTRY PANEL REGRESSION OF GROWTH	47
4.2 GROWTH ACCOUNTING	49
4.3 INTERNATIONAL COMPARATIVE ANALYSIS (INTERNATIONAL BENCHMARKS)	50
5. GROWTH ACCOUNTING – PRODUCTION, EXPENDITURES AND SECTORAL APPROACH: ANALYSIS OF SOURCES OF GROWTH IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA AND THE REPUBLIC OF BULGARIA	55
5.1 ANALYSIS OF SOURCES OF ECONOMIC GROWTH THROUGH PRODUCTION APPROACH	55
5.2 ANALYSIS OF SOURCES OF ECONOMIC GROWTH IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA AND IN THE REPUBLIC OF BULGARIA THROUGH PRODUCTION APPROACH	65
5.3 ANALYSIS OF SOURCES GROWTH THROUGH DEMAND APPROACH	71
6. TRANSMISSION MECHANISMS AND SPILLOVER CHANNELS OF THE WORLD ECONOMIC CRISIS IN SEE: A SPECIAL FOCUS ON THE REPUBLIC OF MACEDONIA AND THE REPUBLIC OF BULGARIA	77
6.1 IMPACT OF THE GLOBAL ECONOMIC CRISIS ON THE ECONOMIC PERFORMANCE OF SEE COUNTRIES WITH SPECIAL FOCUS ON THE REPUBLIC OF MACEDONIA AND BULGARIA	77

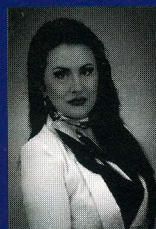
6.2 ANALYSIS OF TRANSMISSION MECHANISMS FOR SPILLOVER OF THE CRISIS IN THE SEE REGION	79
6.3 ECONOMETRIC TESTING OF TRANSMISSION MECHANISMS	80
6.4 BANKING SECTOR AND CREDIT GROWTH	83
6.5 FOREIGN DIRECT INVESTMENTS AND ECONOMIC GROWTH	85
6.6 REMITTANCES AND ECONOMIC GROWTH	89
6.7 EXPORT DEMAND AND ECONOMIC GROWTH	92
7. MACRO-ECONOMIC PERFORMANCES AND ECONOMIC GROWTH: A COMPARATIVE ANALYSIS OF MACEDONIA AND BULGARIA	97
7.1 FISCAL POLICY AND ECONOMIC GROWTH	98
7.2 BALANCE OF PAYMENTS AND ECONOMIC GROWTH	103
7.3 INFLATION AND ECONOMIC GROWTH	107
8. QUALITY OF INSTITUTIONS AND ECONOMIC GROWTH IN MACEDONIA AND BULGARIA	111
8.1 INSTITUTIONS, INSTITUTIONAL CAPACITY AND ECONOMIC GROWTH	113
8.2 PROPERTY RIGHTS AS A PILLAR OF MARKET ECONOMY AND THE BASIS FOR LONG-TERM GROWTH	113
8.3 CORRUPTION AS INSTITUTIONAL CONSTRAINT TO ECONOMIC GROWTH	115
9. TRENDS AND IMPACT OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT ON PRODUCTIVITY AND COMPETITIVENESS: THE CASE OF MACEDONIA	125
10. LABOR COSTS AND PRODUCTIVITY: THE CASE OF MACEDONIA	133
11. DYNAMICS AND STRUCTURE OF FOREIGN TRADE: THE CASE OF MACEDONIA	135
12. FOREIGN DIRECT INVESTMENT, TECHNOLOGY TRANSFER, STRUCTURAL CHANGE AND PRODUCTIVITY GROWTH: THE CASE OF BULGARIA	141
12.1 FOREIGN DIRECT INVESTMENT AND TECHNOLOGY TRANSFER	143
12.2 SECTOR PRODUCTIVITY, EMPLOYMENT AND STRUCTURAL CHANGE	147
13. DYNAMICS AND STRUCTURE OF FOREIGN TRADE: THE CASE OF BULGARIA	151
14. BILATERAL RELATIONS BETWEEN MACEDONIA AND BULGARIA	157
SUMMARY	175
REFERENCES	185

Гоце ПЕТРЕСКИ е редовен професор на Економскиот факултет во Скопје. Бил министер за развој и амбасадор во ООН. Бил претседавач на Економскиот и финансискиот комитет на Генералното собрание на ООН во Њујорк (1995-96) и Претседател на Бордот на UNCTAD, Женева (1997-98). Бил шеф на национални делегации на меѓународни и глобални конференции и собири и главен преговарач на Р. Македонија. Учествовал на научни меѓународни конференции и симпозиуми, реализирал студиски престои и објавил бројни трудови на повеќе светски јазици. Добитник е на највисоката државна награда од областа на науката. Редовен член на МАНУ е од 2009 година.

Дарко ЛАЗАРОВ е доцент на Економскиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип и раководител на катедрата за економија. Докторската дисертација „Модел на раст на македонската економија базиран на новата теорија на раст и институционалната теорија“ ја одбрал во 2014 година на Универзитетот Св. „Кирил и Методиј“ – Скопје. Учествовал на меѓународни научни конференции во Германија, Полска, Италија, Турција и во други земји и реализирал студиски и истражувачки престои во странство. Автор е на повеќе научни трудови и публикации во меѓународни списанија и учествовал во неколку меѓународни научни проекти.

Оливера КОСТОСКА е вонреден професор на Економскиот факултет - Прилеп при Универзитетот „Климент Охридски“ – Битола. Нејзините истражувачки интереси, примарно, се фокусирани на: меѓународната трговија и инвестиции, продуктивноста, иновациите и европската интеграција. Објавила повеќе од 30 научноистражувачки трудови во меѓународни списанија и научни публикации. Учествовала во поголем број меѓународни конференции како член на програмски одбор, во неколку научноистражувачки проекти, има реализирано студиски престои и посети на повеќе странски универзитети.

ПАТЕКИТЕ НА ТРАНЗИЦИЈАТА

Емпирииска анализа на македонската и на бугарската економија

Студијата е анализа на карактеристиките и специфичностите на моделите на економски раст во Македонија и во Бугарија, идентификација на ограничувачките фактори во периодот на транзиција, анализа и истражување на специфичностите на трговската размена и можностите за интензивирање на економската соработка помеѓу двете земји, странските директни инвестиции, трансферот на технологија и продуктивноста, преку сет од комбинирани научноистражувачки пристапи: сметководство на растот, економетрија на растот и компаративна анализа. Проучувањето на динамиката и детерминантите на економскиот раст, преку анализа на идиосинкратските карактеристики се значајни за дизајнирање на економски политики насочени кон акцелерирање и одржување на економскиот раст на долг рок.

